Bitva o Jersey 1781 (III)

František Sedláček

For King and Country!

Jedna věc je dost zarážející. Bylo obvyklé, aby důstojníci, kteří v boji přímo vedli své vojáky, byli sroceni do jednoho houfu, jak předvádí tento obraz? Člověk nemusí být expert na taktiku vojenských střetů na konci 18. století, aby neměl dojem, že tady je něco proti zdravému rozumu nebo přinejmenším něco neobvyklého. Pokud důstojníci opravdu bojovali tak, že každý byl v čele svých vojáků, jak se stalo, že naráz jsou všichni v jednom velmi zranitelném houfu? A kde jsou vojáci každého důstojníka?[39]

tomu nadherne posloužili.

Zneužitý copyright (?)

Událost se tedy nějak odehrála a my máme dvě její na sebe navazující základní zobrazení – malbu a rytinu. Zda zobrazení jsou věrohodná nebo ne, je vlastně jedno. Hlavně, že jsou malebná. Vojenská sláva nemůže být zablácená a chroptící. Ohrozilo by to přinejmenším odvody a chuť se nechat zabít pro takovou „pošetilost", jako je žold, nebo takovou „poctu", jako je vlajka, koruna či čest někoho jiného.

Na druhou stranu nelze umělci vyčítat, že krvavou a někdy i velmi okrajovou válečnou událost pojímá oslavně. Není to jen kvůli nějaké společenské objednávce, je to podvědomou snahou vidět věci lepší, než skutečně jsou. Takové je výtvarné umění obecně. Není v tom podvod, protože v tom není zlý úmysl klamat[44]. Zásluhou rytiny se bitva, vlastně nepříliš významná šarvátka a poslední pozemní válčení na půdě britské koruny[45], stala výtvarně velmi populární. Už jsem zmínil velkou sbírku kopií Copleyho obrazu v majetku ostrova Jersey.

Obr. 19 Kolek ostrova Jersey 1 £.

Obr. 20 „The Death of Major Peirson at St. Helliers", ryl J. J. Crew, vydal Blackie & Son, 1878.

(Pokračování na další straně)

Obr. 23 „The Death of Major Peirson", ryl H. Bond, vydal The London Printing and Publishing Co. Ltd, cca 1850.

Poznámky:

39) 95. pěší pluk byl v roce 1783 rozpuštěn, pěší pluk stejného čísla byl obnoven roku 1823 jako Derbyshire Regiment.

40) Údajně jedna z žen je podobná manželce Copleyho, druhá je jejich služka a děti jsou namalovány podle Copleyho dětí. Existuje druhá teorie, že „civilisté" jsou zpodobněni podle rodiny C. Hemeryho, účastníka bitvy, se kterým se Copley v Londýně stýkal. Civilisté na válečném obrazu jsou prvkem romantizmu, jejich skutečná úloha v bitvě na náměstí však zpočívala v pozorování. Podle svědectví byla okna vyložena diváky bez ohledu na nebezpečí. Paní Jeanne Fiottovou dokonce zranila zbloudilá kule z muškety.

41) Vypíchnutí detailu – metoda, kterou velikáni malby rádi využívali. Typickým příkladem je „Vraždění nevinátek" od Nicolase Poussina, Petera Paula Rubense nebo Guido Reniho, jak experti dokládají.

42) Marginalizován není jen nepřítel, potlačena je i role skutečných aktérů bitvy na náměstí, a to skotských vojáků. R. H. Saunders (viz pozn. 38) vzpomínána první vyobrazení bitvy o Jersey. Je to akvatinta, která vznikla týden po bitvě, jmenuje se „Slavná porážka francouzských invazorů na ostrově Jersey", 6. ledna 1781, autory jsou T. G. Colley a E. Hedges (obr. 38). Akvatinta je ve sbírkách Britského muzea a je přetištěna v novotisku Jersey Heritage Post „8. ledna 1781". Na tomto obrázku jsou v čele útoku Highlandeři v kiltech a major Peirson padá zasažen zcela vlevo mimo útočný proud. Saunders uvádí několik domněnek pro potlačení skotské úlohy. Předně tehdejšímu anglickému vlastenectví by nevyhovovalo, že anglické zájmy vybojovávají vojáci jiného, a cizího národa. Zde je mírný rozpor – Saunders bere má zajisté, že u Highlanderů sloužili jen skotští Kelti. To nemusí být pravda, protože všechny britské pluky, tedy i skotské, dělaly nábory kdekoliv a mezi kýmkoliv. Britské pluky měly vysoké procento Irů, zvláště irských rebelů, kteří se před problémy schovávali v armádě. Ani Angličané ani Skotové se tehdy příliš Brity necítili. Skotští vojáci se často bouřili, když měli být posláni na smtr třeba za zájmy soukromé anglické „Východoindické společnosti", což byl prý i případ 78. skotského pluku horalů několik týdnů před službou na Jersey. Tento postoj je ostatně vyjádřen i v jednom z požadavků nezávislosti Skotska: proč by měli skotští vojáci umírat za zájmy londýnského imperializmu? Mimochodem na zmíněné akvatintě mají Skotové na hlavách čapku zvanou tam „o´shanter" (skotský baret, kterému dala jméno postava básně Roberta Burnse), kdežto Copley na svém obrazu dal Skotům na hlavy něco jiného: buď je to „hummel bonnet" (klobouk s péry) nebo „feathered bonnet" (klobouk s velmi bohatým opeřením).

43) Pod sochou Jiřího II. bojovali Highlandeři za „londýnské" zájmy. Kdo z nich, skutečných Skotů, si uvědomil, že třetí syn tohoto krále, William Augustus, vévoda z Cumberlandu, jako vrchní velitel anglických sil zmasakroval v bitvě u Cullodenu klanové vojsko Charlese Stuarta, legitimního pretendenta na anglický trůn (1746), následně nechal vybít všechny podezřelé ze sympatií ke Stuartovcům, a to včetně žen a dětí, a vysloužil si odpornou přezdívku Řezník z Cumberlandu?

44) Ale co si myslet o slavné fotografii „Vztyčování americké vlajky na vrcholku hory Suribaši" při dobývání ostrova Iwo Jima? Uprostřed bojů 23. února 1945 skupinka námořních pěšáků americké armády dosáhla vrcholu Suribaši a vztyčila tam americkou vlajku. Výjev vyfotografoval seržant Lou Lowery. Pokračující boje tuto jednotku vojáků prakticky vybily, ale fotografie zůstala. Po skončení bojů se jakémusi plukovníkovi zdála vlajka na vrcholu málo viditelná. Poslal tedy nahoru tým vojáků s kameramanem a fotografem, aby vlajku vyměnili za větší a více reprezentativní. Vztyčování naaranžoval a několika obrázky zachytil fotograf Joe Rosenthal, který za jeden snímek dostal novinářskou Pulitzerovu cenu a podle této fotografie byla na vojenském hřbitově v Arlingtonu postavena proslulá socha US námořní pěchoty. Rosenthal je slavný, ale vojáky, kteří tam opravdu byli a uprostřed bojů vlajku vztyčili, znají jen vojenské záznamy.

45) Britští vojenští historikové nepovažují Battle of Britain (1940) za válčení na britské půdě, přestože německé bomby dopadaly na britská obydlí, letecké souboje mezi Luftwaffe a RAF se odehrávaly nad Anglií a přestože britští vojáci se úporně snažili sestřelit nepřátelská letadla z vlastní půdy. Mimo jiné, za 2. světové války byly Normanské ostrovy obsazeny Němci. Zřejmě se to odehrálo bez boje. Ale naproti tomu – Normanské ostrovy jsou až nyní součástí Velké Británie politicky, původně jsou zbytkem Normanského vévodství, které do Británie nikdy nepatřilo. Jedinou skutečností bylo, že vévoda normanský byl i anglickým králem. Mluvení o britské půdě je stejně ošidné sdělení, jako kdyby se tvrdilo, že Morava je součástí Čech.

46) Mimochodem, „portrét" krávy jerseyského plemene je ve vodotisku papírových platidel s motiverm „Smrt majora Peirsona".

47) O této firmě se mi zatím nepodařilo nic zjistit. Možná, že firma nějak souvisí s několika Wyony, kteří byli rytci pro Královské mincovny. A jeden z nich, A. G. Wyon, kolek navrhl.

48) Další z řady tří slavných britských ceninových obchodních tiskáren vznikla roku 1856. Tiskla také za 2. světové války naše bankovky, dnes však již neexistuje. Nevydržela konkurenční boj. Nedokázala najít rovnováhu mezi super-kvalitou svých výrobků a jejich cenou. Z velké části byla v roce 1986 pohlcena tiskárnou TDLR.

49) Pan Julius Sém, blahé paměti pracovník kabinetu platidel centrální banky, velký znalec papírových platidel z hlediska jejich návrhu a ctihodný odborník protipadělatelského boje, nazýval takové pokusy o zobrazení „sondami do života mravenců" – všichni vypadají stejně.

(Pokračování příště)